

Івасішина С. В.

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УРОКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

У даній статті розглядаються питання, що стосуються активізації виховного потенціалу уроку іноземної мови, який направлений на морально-етичне та культурне піднесення учнів; робиться детальний аналіз основних методів і прийомів реалізації виховного потенціалу на уроці іноземної мови. Запропонована робота також містить практичні поради та зразки вправ, які практикуються на заняттях з іноземної мови та є своєрідним прикладом деяких форм реалізації виховного потенціалу уроку (рольова гра, проектна робота та інші). Представлений матеріал ґрунтується на широкій джерельній базі, основний масив якої утворили наукові і методичні твори, та призначений для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, викладачів, науковців, учителів іноземних мов загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів, а також вихователів.

Ключові слова: виховний потенціал уроку, методи і прийоми реалізації виховного потенціалу, колективні форми взаємодії, дидактичні ігри, рольова гра, проектна методика.

Ивасишина С. В. Воспитательный потенциал урока иностранного языка и пути его реализации. В данной статье рассматриваются вопросы, касающиеся активизации воспитательного потенциала урока иностранного языка, который направлен на морально-этический и культурный подъем учащихся; делается подробный анализ основных методов и приемов реализации воспитательного потенциала на уроке иностранного языка. Предложенная работа содержит практические советы и образцы упражнений, которые практикуются на занятиях по иностранному языку и являются своеобразным примером некоторых форм реализации воспитательного потенциала урока (ролевая игра, проектная работа и другие). Представленный материал базируется на прочной основе источников, главный массив которой составляют научные и методические работы, и предназначен для студентов высших педагогических учебных заведений, преподавателей, научных работников, учителей иностранных языков общеобразовательных и специализированных учебных заведений, а также воспитателей.

Ключевые слова: воспитательный потенциал урока, методы и приемы реализации воспитательного потенциала, коллективные формы взаимодействия, дидактические игры, ролевая игра, проектная методика.

Ivasishyna S. V. The Educational Potential of Foreign Language Lessons and the Ways of Its Implementation. In this article the issues relate to the educational potential's activization of foreign language's lessons, which is aimed to ethical and cultural development of pupils. The detailed analysis of the main methods and techniques of the implementation of the educational potential at a foreign language's lesson is being made. This work also contains practical advices and examples of exercises which can be practiced at the lessons of foreign languages. They are unique examples of some forms of the implementation of the educational potential at the lesson (role play, project work etc.). This presented material is based on a wide range of sources, which consist of the scientific and methodical works, and are intended to the students of higher educational institutions, lecturers, researchers, as well as to the teachers of foreign languages of the secondary and specialized educational institutions and educators.

Keywords: *educational potential of the lesson, methods and techniques of the educational potential's implementation, collective forms of interaction, educational games, role-playing game, project methodology.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства вивчення іноземної мови стає гострою необхідністю. Комунікаційні та технологічні перетворення в країні, економічні реформи, політична відкритість сучасного українського суспільства втягнули нас як у безпосереднє, так і опосередковане спілкування іноземною мовою (наприклад, через систему Інтернет). Відповідно зросли і потреби у використанні іноземної мови. Пріоритетну значимість набуло навчання іноземної мови як засобу спілкування і узагальнення духовної спадщини країни, мова якої вивчається. Мовна культура є невід'ємною і істотною частиною культури людини в цілому.

Варто відзначити, що іноземна мова як предмет міжкультурної освітньої парадигми збагачує людину в багатьох сенсах, оскільки підвищує не тільки практичний ефект навчання, що виражається в придбанні нових знань, але також вносить істотний внесок у формування людини як особистості. Тому цінність іноземної мови як навчальної дисципліни виявляється і в її *виховному потенціалі*. У контексті сучасного розвивального навчання педагоги пропонують кардинально змінити пріоритети цілей навчання, на перший план поряд з розвиваючою функцією слід висунути і виховну, яка більшою мірою забезпечує становлення особистості учня, розкриває його індивідуальні здібності, розвиває розумову активність [5; 7]. Виходячи з вище зазначеного, можна стверджувати, що в сучасних умовах реорганізації навчально-виховного процесу, будь-які питання, що стосуються *виховного потенціалу уроку іноземної мови* у нашій країні є дуже актуальними і своєчасними.

Аналіз основних досліджень і публікацій та ступінь наукової розробки. Вивчення науково-педагогічних джерел свідчить про те, що

останнім часом значно збільшився інтерес учених до питань, що стосуються виховного потенціалу уроку іноземної мови. З іншого боку, узагальнення наукової літератури з теми дослідження свідчить про те, що увага більшості педагогів зосереджена на загальному розгляді поняття *виховного потенціалу іноземної мови* (Н. Л. Кульчицька, Є. І. Негневицька, Г. В. Рогова, Є. В. Соцька), методам його реалізації на початковому етапі вивчення іноземної мови (І. М. Верещагіна, Т. Б. Кліментієва) або у контексті морального виховання (Д. В. Фатохов). Таким чином, на сьогодні в науково-педагогічних дослідженнях в Україні проблема *виховного потенціалу уроку іноземної мови та шляхів його реалізації* є недостатньо розробленою і дослідженою, що і зумовило вибір теми дослідження.

Метою даної статті є систематизація теоретичних ідей та узагальнення практичного досвіду щодо активізації виховного потенціалу уроку іноземної мови та шляхів його реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У силу специфіки предмета іноземна мова має величезний виховний і розвиваючий потенціал: він долучає учнів до зразків світової та рідної культури, включає їх в діалог культур, розвиває засобами мови. Навчання іноземних мов здійснюється в даний час в широкому соціокультурному контексті, має чітко виражену культурну спрямованість.

У ході вивчення іноземних мов формується моральний вигляд дитини, адже на уроці підіймаються і обговорюються проблеми, що дозволяють формувати навички критичного мислення, що дозволяють співвіднести свої погляди з нормами суспільної моралі. Саме на уроці іноземної мови викладач має можливість формувати світогляд учня, адже предмет «Іноземна мова», крім області конкретних лінгвістичних та екстралінгвістичних компетенцій, торкається питань ставлення та поведінки дитини в тій чи іншій життєвій ситуації.

Як відомо, навчання іноземним мовам сприяє формуванню індивідуальних нахилів, розвитку природних задатків, культури почуттів, здібностей. На всіх етапах навчання іноземної мови заохочуються допитливість, ініціатива, самостійність, засвоюються прийняті в суспільстві соціокультурні правила і моральні норми, здійснюється накопичення навчального матеріалу з метою подальшої його систематизації та обговорення.

Розвиваюче значення іноземної мови було розкрито з усією глибиною академіком Л.В. Щербою і його послідовниками. Він писав, що «при правильній постановці викладання іноземна мова розвиває логічне мислення, удосконалює вже сформовані розумові операції і формує вміння логічно будувати висловлювання» [8, с. 126].

На думку сучасної дослідниці Є.В. Соцької успішність виховного процесу залежить від декількох факторів, головними з яких є: 1) зміст

використовуваних матеріалів; 2) методична система навчання та 3) особистість вчителя і його стиль поведінки [6, с. 2].

Значимість іноземної мови як навчального предмета полягає в тому, що в ході навчання вивченню підлягають різноманітні теми, що розглядають всілякі сторони життєдіяльності людини. Значна увага акцентується на культурному характері змісту освіти, в якому поряд з цінностями духовної та матеріальної культури, пізнавальної культури в області основних наук, провідних сфер мистецтва, економічної культури та культури праці, політичної і правової культури, культури сімейних відносин, фізичної культури, представлені комунікативні та інформаційні культури.

Однак при всьому різноманітті тем для обговорення, відбір мовного матеріалу повинен бути заснований на його актуальності для тих, кого навчають (звичайно з урахуванням рівня знань і складності теми обговорення). Відбір тематики і проблематики іншомовного спілкування орієнтований на реальні інтереси і потреби сучасного суспільства. У цьому випадку обговорення вивченого будується на обміні думками, яке має на увазі не просто розповідь, а носить діяльнісний характер: висловлювання своєї думки, свого ставлення до предмета спілкування, що є, по суті, проявом особистості, яке стимулює розвиток загальних мовних здібностей. Слід зазначити, що саме ця особистісна заостреність і є тим каналом, через який здійснюється виховний вплив.

Включення загальнолюдських цінностей у якість матеріалу для навчання дозволяє виховати переконаність у їх значимості та пріоритетності, сприяє формуванню гуманістичного світогляду, здатності до вирішення проблем, пов'язаних з виживанням, милосердям, подоланням криз цивілізації, збереженням природного середовища.

Також було б доцільно зауважити, що, говорячи про свободу і права особистості як цінностей, формується потреба і здатність здійснювати соціальний вибір, виховується правова свідомість і свідомість власної гідності, шанобливе ставлення до гідності інших людей. Розглядаючи проблеми спілкування та співпраці як цінностей, відбувається формування потреби і здатності розуміти чужі точки зору, досягати згоди і співпрацювати в умовах відмінності поглядів і переконань.

При оволодінні сукупністю духовних цінностей, накопичених у процесі розвитку країни досліджуваної мови, здійснюється діалог двох культур. Це має велике значення, тому що формування людини духовної відбувається завдяки діалогу культур. При цьому звернення до вже накопиченого досвіду учня, врахування його менталітету, сприйняття ним дійсності дозволяє краще усвідомити явища власної національної культури у порівнянні з культурою країни, мова якої вивчається. Це дає можливість по-новому поглянути на звичні реалії життя і переосмислити

їх ще раз. Відзначимо, що такий порівняльний аналіз надалі веде до формування громадянської позиції та громадянської самосвідомості молодого покоління.

У сучасному суспільстві зростає роль інтернаціонального виховання. В силу своєї специфіки іноземна мова володіє в цьому аспекті набагато більшими можливостями, ніж інші предмети. Вивчення світової культури як цінності дозволяє виховати дух інтернаціоналізму, почуття причетності до світової історії, пам'яткам літератури і мистецтва, філософії та науки. Інтернаціоналіст – це людина, яка, володіючи певним рівнем мови та культурою іншого народу, використовує його на благо обох народів, для зміцнення міжнародних зв'язків.

Специфікою предмета іноземної мови є те, що методичним змістом сучасного процесу навчання повинна бути його комунікативність, тобто мовна спрямованість. При цьому учасники даного процесу повинні бути мовними партнерами. Це означає, що сучасне заняття з іноземної мови має представляти собою акт творчої співпраці; якщо цього немає, то зникає мотивація, спілкування стає неможливим. Таким чином, головне методичне завдання, що стоїть перед вчителями та викладачами, полягає в тому, щоб надати навчанню форму спілкування. Важливість мовного партнерства підтверджується ще і тим, що тільки при дотриманні цієї умови можна ефективно здійснювати виховний вплив. Необхідно будувати процес навчання на поєднанні взаємообумовлених факторів: активності, творчості й самостійності. Творчість викликає активність і вимагає самостійності, активність проявляється у творчості і самостійності, самостійність є обов'язковою умовою активності і творчості. На думку сучасних дослідників цієї проблеми Г. В. Рогової, Є. В. Соцької та Д. В. Фатихова, активна позиція в процесі навчання, при якій учень перетворюється з об'єкта навчання в суб'єкт навчальної діяльності, та індивідуалізація всього процесу сприяють інтенсифікації когнітивних, пізнавальних і виховних складових [5; 6; 7].

Третім, й найбільш істотним фактором, що впливає на весь процес навчання і виховання, є особистість самого навчаючого, який повинен зробити навчальний процес цілісним і привабливим. Від особистості педагога залежить психологічний клімат, який потрібний для здійснення спілкування. Варто зазначити, що викладачеві необхідно досконало володіти механізмом проведення заняття, бути методично грамотним і дотримуватися сучасного комунікативно-когнітивного підходу до навчання іноземної мови, враховувати психолого-педагогічні особливості учнів, розвивати педагогічну інтуїцію, бути гнучким і чуйним стосовно поточної ситуації з метою коригування. Варто пам'ятати про те, що саме вчитель є прикладом для учнів, від його особистісних якостей, готовності до співпраці залежить успішність як освітнього, так і виховного процесів.

Таким чином, усі вище визначені складові успішного процесу навчання в рамках предмета «Іноземна мова» є самостійними і достатніми компонентами для здійснення виховного процесу. Але їх поєднання багаторазово підвищують якість виховного впливу в рамках навчального предмета, основна мета якого – долучити до багатства іншомовної культури.

Переходячи до *методів і прийомів*, які використовуються на уроці іноземної мови та сприяють активізації *виховного потенціалу учня*, насамперед, слід відзначити, що у цій парадигмі важливе місце займають *колективні форми взаємодії*. Серед них можна виділити групову і парну роботи. Зазначимо, що саме в групах і парах проходить обговорення тієї чи іншої проблеми, саме у взаємодії з оточуючими дітьми складаються певні точки зору. Таким чином, обговорення проблеми в даному випадку виступає одним із прийомів роботи. Причому робота не закінчується одним лише обговоренням. Рішення, прийняте в ході обговорення якоїсь проблеми, презентується всьому класу. У той час як клас вибирає краще рішення і обґрунтовує свій вибір.

При цьому необхідним є створення психологічного клімату в групі, який є однією з найбільш важливих і найбільш складних завдань педагога. Як відомо, психологічний клімат – це якісна сторона міжособистісних відносин, сукупність психологічних умов, що сприяють або перешкоджають продуктивній спільній діяльності і всебічному розвитку особистості в групі. Сприятливий психологічний клімат – це атмосфера розкутості, взаємної поваги, дружелюбності, делікатності, що створює комфорт і умови для роботи, розкриває можливості особистості. Несприятливий клімат перешкоджає особистісному розвитку, вводить людину в стан незахищеності, нервозності, боязні і відчаю.

На думку сучасної дослідниці Н. Л. Кульчицької технологічно вплив на клімат забезпечується сукупністю операцій, які відповідають таким правилам:

– встановлення особистих контактів; – підбадьорююче, схвальне ставлення під час роботи; – етичне благородство, що полягає в безкорисливій допомозі, відкритості і радості за іншого; – попередження можливих невдач у процесі і результаті роботи; – внесення елемента новизни за рахунок використання різноманітних засобів.

Як стверджує дослідниця, все це відволікає від труднощів, захоплює і знімає психологічну напругу, сприяє творчому прояву кожної дитини [3, с. 10].

Наступним ефективним прийомом і методом організації навчально-пізнавальної діяльності учнів в урочний і позаурочний час є *застосування елементів дидактичних ігор* на уроках англійської мови. Дотримуючись позиції відомих педагогів, таких як І. Н. Верещагіна, Є. І. Негневицька,

Т. Б. Кліментієва та ін., можна виділити гру в якості одного з перспективних засобів реалізації виховного потенціалу учнів на уроці іноземної мови. Вищевказані автори класифікують дидактичні ігри залежно від тих цілей і завдань, які ставить перед собою педагог. Таким чином, їх поділяють на: – граматичні ігри; – ігри для навчання читанню; – ігри для навчання аудіюванню; – ігри для навчання говорінню; – змішані гри [1; 2; 4].

Слід відзначити, що гра викликає в учнів найбільший інтерес: наближає мовну діяльність до природних норм, допомагає розвивати навички спілкування, сприяє ефективному відпрацюванню мовного матеріалу, забезпечує практичну спрямованість навчання. У грі розвиваються творчі та розумові здібності дитини.

Гра може бути організована на матеріалі будь-якої вивченої теми, а також на заключному етапі вивчення визначеного програмою циклу. Гра це не тільки своєрідний тестовий контроль аудіювання, читання, перевірка засвоєння вивченого лексичного та граматичного матеріалу, навичок письма та говоріння, а й особливо організоване заняття, що вимагає напруги емоційних і розумових сил. Атмосфера захопленості й радості, відчуття посильності завдань, бажання перемоги – все це дає можливість учням подолати сором'язливість і невпевненість, що заважає вільному спілкуванню, знімає мовний бар'єр, втому, розвиває допитливість.

Таким чином, зазначимо, що ігри на уроці сприяють: – реалізації виховних можливостей, закладених у змісті навчального матеріалу; – створенню психологічної готовності дітей до мовного спілкування; – тренуванню учнів у виборі потрібного мовного варіанту, що є підготовкою до ситуативної спонтанної мови взагалі; – вирішенню проблеми підвищення зацікавленості учнів у вивченні іноземної мови, іноземної культури, глибокого пізнавального інтересу до предмету [3, с. 13].

У ході досліджень було також встановлено, що одним з ефективних прийомів активізації виховного потенціалу уроку іноземної мови є *рольова гра*. Рольова гра також є формою колективної взаємодії, проте в даному випадку кожен учень вже несе індивідуальну відповідальність за прийняте рішення. У той же час в рольовій грі зазвичай попередньо обмовляється траєкторія поведінки учасника гри в певній ситуації. Хоча в деяких випадках обумовлюватися може тільки результат взаємодії, тоді як траєкторія поведінки залишається за вибором самого учня.

Рольове спілкування реалізується у вигляді навчального спілкування, яке організовується відповідно до розробленого сюжету, розподіленими ролями і між ролевими відносинами. Найбільш простою є рольова гра, для участі в якій школярі отримують необхідні репліки. Їх завдання полягає в тому, щоб, уважно слухаючи один одного, об'єднати дані репліки в контекст

рольового спілкування. Складнішою є рольова гра, в якій учасники отримують загальний опис сюжету і опис своїх ролей. Проблема полягає в тому, що особливості рольової поведінки відомі лише самому виконавцю. Іншим учасникам важливо здогадатися, якій лінії поведінки слідуватиме їх партнер, і прийняти відповідне рішення про власну реакцію.

Для успішного проведення рольових ігор, дітям необхідно опанувати хоча б мінімумом діалогічних єдностей англійською мовою, які розвиваються в процесі виконання вправ. Перш ніж ввести даний прийом у навчальний процес, необхідно провести велику роботу. У молодших школярів немає навичок не тільки іншомовного, але й україномовного спілкування на уроці. Отже, щоб організувати спілкування в рамках рольової гри необхідно сформулювати ці навички в умовах навчального процесу. На думку сучасної дослідниці І. М. Верещагіної, для досягнення цих цілей доречно використовувати:

1. Вправи, що

- а) розраховані на тренування виразів етикетного характеру;
- б) спрямовані на розвиток навичок ведення розмови по телефону.

2. Вправи на тренування школярів у складанні мікродіалогів у парах в рамках запропонованої ситуації.

3. Учням пропонується діалог-зразок, який є основою для складання їх власного діалогу. Робота проводиться поетапно:

а) читання діалогу за ролями, звертаючи увагу на репліки, що підлягають засвоєнню;

б) читання діалогу, з метою відновити пропущені репліки;

в) інсценування діалогу з відтворенням реплік за ролями;

г) самостійне складання діалогу, аналогічного даному, але в іншій ситуації спілкування [1, с. 38].

Важливо також зазначити, що робота з діалогічної єдності протікає більш ефективно в тому випадку, якщо репліки забезпечені зоровими підказками (картинками, схематичними малюнками, символами), вказують на вид комунікативного наміру.

4. Комунікативні вправи і рольові ігри.

Під час рольової гри засвоєння мовного матеріалу і розвиток мовленнєвих умінь відбувається одночасно. Форми таких уроків можуть бути самими різними.

Урок-інтерв'ю. Це своєрідний діалог з обміну інформацією. На такому уроці, як правило, учні опановують певною кількістю частотних кліше і користуються ними в автоматичному режимі. Оптимальне поєднання структурної повторюваності забезпечує міцність і свідомість засвоєння.

Урок-екскурсія. Учень повинен вміти провести екскурсію містом, розповісти іноземним гостям про самотність української культури.

Принцип діалогу культур передбачає використання матеріалів про рідну країну, який дозволяє розвивати культуру уявлення рідної країни, а також формувати уявлення про культуру країн досліджуваної мови.

Урок-спектакль. Використання художніх творів зарубіжної літератури на уроках іноземної мови вдосконалює вимовні навички учнів, забезпечує створення комунікативної, пізнавальної та естетичної мотивації. Слід зауважити, що підготовка вистави – творча робота, яка сприяє виробленню навичок мовного спілкування дітей і розкриттю їх індивідуальних творчих здібностей.

Такий вид роботи активізує розумову і мовленнєву діяльність учнів, розвиває їх інтерес до літератури, служить кращому засвоєнню культури країни досліджуваної мови, а також поглиблює знання мови, оскільки при цьому відбувається процес запам'ятовування лексики. Поряд з формуванням активного словника школярів формується так званий пасивно-потенційний словник.

Відзначимо, що вельми цікавою та плідною формою проведення уроків є *урок-свято*. Ця форма уроку розширює знання учнів про традиції та звичаї, що існують в англomовних країнах і розвиває у школярів здатності до іншомовного спілкування, що дозволяють брати участь в різних ситуаціях міжкультурної комунікації.

Згідно проведених досліджень в особливій мірі реалізації комунікації учнів, а також активізації їхнього виховного потенціалу сприяє використання *проектної методики*, яка дозволяє поєднувати самостійну, індивідуальну роботу з груповою і колективною роботою; стимулює самостійний пошук учнями потрібної інформації; вимагає розвиток творчої фантазії для того, щоб виграшно організувати знайдену інформацію і представити її іншим.

Метод проектів активізує усі сторони особистості школяра: його інтелектуальну сферу, його типологічні особливості і риси характеру (цілеспрямованість, наполегливість, допитливість, працьовитість), його комунікативні вміння, почуття та емоції.

Крім того, в групі, що працює над проектом, є сильні учні, які при необхідності надають допомогу іншим учням. Найчастіше при підготовці проекту школярі використовують словники, довідники, додаткову літературу.

Тема проекту може бути пов'язана з однієї предметної областю або носити міждисциплінарний характер. При підборі теми проекту вчитель повинен орієнтуватися на інтереси і потреби учнів, їх можливості і особисту значимість майбутньої роботи, практичну значимість результату роботи над проектом.

Зауважимо, що робота над проектом, що вимагає групової роботи, здійснюється в кілька етапів і зазвичай виходить за рамки навчальної

діяльності на уроках: – вибір теми чи проблеми проекту; – формування групи виконавців; – розробка плану роботи над проектом, визначення термінів; – розподіл завдань серед учнів; – виконання завдань, обговорення в групі результатів виконання кожного завдання; – оформлення спільного результату; – звіт по проекту; – оцінка виконання проекту.

Роль учителя полягає у підготовці учнів до роботи над проектом, виборі теми, у наданні допомоги учням при плануванні роботи, в поточному контролі і консультуванні учнів по ходу виконання проекту на правах співучасника.

Виконаний проект може бути представлений у самих різних формах: стаття, рекомендації, альбом, колаж і багато інших. Різноманітні і форми презентації проекту: доповідь, конференція, конкурс, свято, спектакль. Головним результатом роботи над проектом будуть актуалізація вже набутих і придбання нових знань, навичок і вмінь та їх творче застосування у нових умовах.

Крім того, проектна діяльність, заснована на культурологічному підході, допомагає учням розширити кругозір, збагатити свої соціокультурні знання, допомагає у підготовці учнів як до здачі екзаменів, так і до олімпіад різного рівня.

Самостійна діяльність учнів при підготовці проектів формує навички пошуку іншомовної інформації, розширює можливості їх інтерактивного спілкування, закладає фундамент для подальшої самостійної пізнавальної діяльності.

Таким чином, усі вище наведені форми роботи відповідають основним виховним вимогам до уроку:

1. Постановка та реалізація виховних цілей на основі виховних можливостей навчального матеріалу.

2. Формування життєво необхідних якостей: уважності, чесності, колективізму, самостійності, відповідальності тощо.

3. Виховання на основі загальнолюдських цінностей.

4. Увага до особистості учня.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку. Підводячи підсумки, зазначимо, що у даній статті було систематизовано теоретичні ідеї та узагальнено практичний досвід щодо активізації виховного потенціалу уроку іноземної мови та шляхів його реалізації. Подальшої розробки потребує більш ґрунтовний аналіз кожного з методів і прийомів реалізації виховного потенціалу.

Виходячи з результатів нашого дослідження можна зробити висновки, що використовуючи перераховані форми роботи, реалізуються основні завдання навчання: *практична, або комунікативна задача, яка*

націлена на формування в учнів комунікативної компетенції, тобто мовної активності; *загальноосвітні завдання*, які направлені на закладення основ філологічної освіти школярів, удосконалення культури навчання, що проявляється в специфічних комунікативних вміннях (вміння почати розмову, підтримувати її, проявляючи увагу, зацікавленість, завершити розмову); *виховні завдання*, які полягають у вихованні в учнів оціночно-емоційного ставлення до світу, позитивного ставлення до іноземної мови, до культури народу, який говорить цією мовою, гордості за свою країну, свій народ; *розвиваючі завдання*, які окреслюють шляхи формування та розвитку мотиваційної та емоційної сфер особистості учнів, ціннісних орієнтирів, готовності до подальшої самоосвіти в іноземній мові. Реалізація перерахованих завдань є необхідною умовою досягнення бажаних результатів у вивченні іноземної мови. З іншого боку, слід відзначити, що рівень іншомовної грамотності є показником цивілізованості суспільства. Її високий рівень призводить до збільшення інтелектуального і морального потенціалу суспільства, адже відкриває доступ до загальнолюдських цінностей світової культури. Кожна людина, яка володіє іноземною мовою, збільшує культурний потенціал країни, її економічну могутність і підсилює політичну стабільність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верещагіна І. М. Методика навчання англійської мови на початковому етапі в загальноосвітніх установах / І. М. Верещагіна. – М.: Освіта, 1998. – 43 с.
2. Климентієва Т. Б. Щаслива англійська / Т. Б. Климентієва. – М., 1992. – 96 с.
3. Кульчицька Н. Л. Реалізація виховного потенціалу на уроках англійської мови / Н. Л. Кульчицька. – Омск, 2012. – 42 с.
4. Негневицька Є. І. Англійська мова: Книга для вчителя / Є. І. Негневицька. – М.: Освіта, 1992. – 189 с.
5. Рогова Г. В. Методика навчання іноземній мові / Г. В. Рогова. – Москва: Просвіта, Вища школа, 1999. – 427 с.
6. Соцька Є. В. Виховний потенціал іноземної мови як навчального предмету у міжкультурній освітній парадигмі / Є. В. Соцька. – Ставропіль, 2011. – 55 с.
7. Фатохов Д. В. Питання морального виховання на уроках іноземної мови / Д. В. Фатохов. – Уфа: Вид-во УГКР, 2003. – 56 с.
8. Щерба Л. В. Мовна система і мовна діяльність / Л. В. Щерба. – М.: Прогрес, 1994. – 381 с.